

ТЪРНОВСКАТА КОНСТИТУЦИЯ: КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКА ЦЕННОСТ (Ключът за цялостното развитие на България)

Николай Икономов

Търновската конституция, приета от Учредителното събрание през 1879 г., е разглеждана предимно от правна гледна точка, което е и съвсем естествено, тъй като тя е и основният закон, който формира държавническата мисъл и по който се управлява българската държава след Освобождението.

Търновската конституция просъществува от 1879 до 1947 г., когато е заменена с нова – републиканска. За своя сравнително дълъг период на съществуване Търновската конституция наистина изпълнява предназначението си. Друг е въпросът, че спрямо нея са извършвани редица посегателства както чрез необосновани промени в отделни нейни текстове, така и посредством цялостното ѝ суспендиране през 1881 г. Характерно е и посегателството срещу Търновската конституция също така и след държавния преврат от 19 май 1934 г., когато тя формално е запазена, но de facto е дезавоирана от едноличния режим, установен в страната от цар Борис III. Още по-драстично е негативното отношение към нея след политическата промяна, извършена на 9 септември 1944 г. И никак не е случайно, че само три години след това тя отново е отменена и заменена с нова, която обосновава правните норми на тоталитарното управление в България.

В същото време на Търновската конституция може да се погледне и от друг ъгъл – като на културно-исторически феномен в обществено-политическия живот на следосвобожденска България.

На първо място в изтъкнатото отношение следва да се посочи обстоятелството, че Търновската конституция преследва целта да гарантира обществено-политическите, стопанските и културните права на българите, които живеят не само в пределите на Княжество България, а и извън тях.

На второ място Търновската конституция гарантира правата на българския език като официален (държавен) във всички сфери на обществено-политическия живот на страната.

По-нататък в Търновската конституция открито е заявено, че никой гражданин в България не може да бъде роб. Това повеление на основния държавен закон е много важно, тъй като робовладелският строй наистина е отживял преди векове, но рецидиви от него

се срещат и в края на XIX в. и началото на XX в. в отделни страни на света. Ярък пример за описваното са Съединените американски щати, където отмяната на робството става факт едва в края на 60-те години на XIX в.

Търновската конституция не само отменя робството, но и забранява съществуването на отделни привилегирани прослойки в страната. Такива прослойки по същество в България няма и преди това, тъй като те са ликвидирани още в края на XIV в. и началото на XV в. – след покоряването на българския народ от османските поробители.

Търновската конституция провъзгласява равноправието на всички български граждани в цялостния общественно-политически живот на страната. Заедно с това тя гарантира на всички тях правата на свободно волеизявление, формиране на политически, стопански и културни сдружения, законово осигурява правата на безплатно обучение на всички подрастващи поколения, без оглед на пол, раса и вероизповедание.

От днешна гледна точка фиксираните от Търновската конституция права изглеждат естествени, но в края на 80-те години на XIX в., когато българите заживяват отново свободен живот, свободите, гарантирани от Търновската конституция имат силно изразен демократичен и хуманен характер.

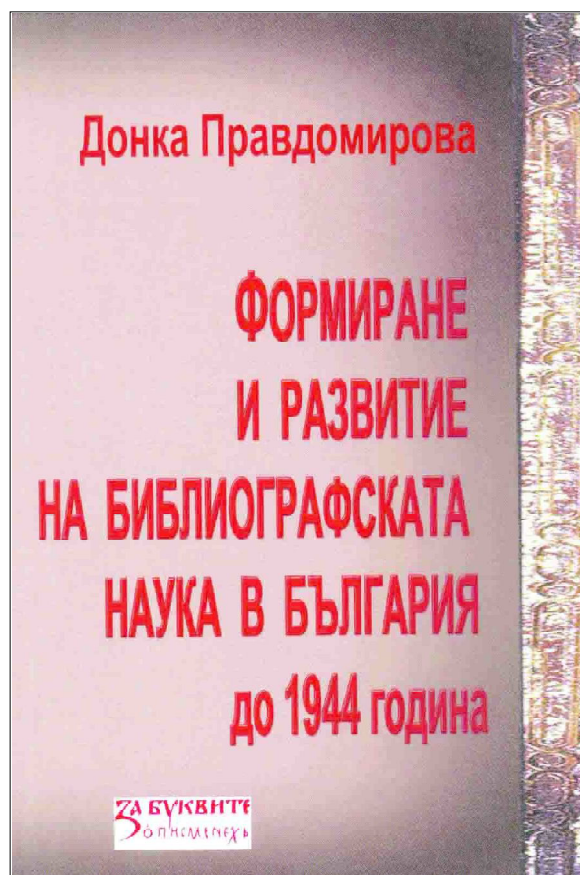
Важно значение по отношение на разглежданата тук проблематика има повелението на Търновската конституция и за равноправното поведение на България в международните ѝ отношения.

Биха могли да се изброят и още някои положения на Търновската конституция, но изложените дотук показват открития стремеж на нейните създатели – да се гарантират по всякакъв начин не само политическите и стопанските, но и културните правомощия и ценности на българския гражданин.

Либералният дух на Търновската конституция дава дълбоко отражение върху цялостния общественно-културен живот на България през следващите десетилетия. Само за броени години по отношение на своето културно развитие България не само достига но и надминава някои от съседните държави. Особено драстичен принос в това отношение е примерът в областта на просветата. По процент на грамотност на населението станата ни надминава не само своята бивша владетелка – Османската империя, но и Сърбия и Румъния.

Заслугата на Търновската конституция е изключителна и може наистина да се каже, че в нея се залага ключа за цялостното общественно-културно развитие на България. И това именно я прави събитие от културно-историческо естество в живота на българския народ.

„Формиране и развитие на библиографската наука в България до 1944 година“

Издавателство “За буквите – О писменеъ”, подготви за печат монографията на доц. д-р Донка Правдомирова, преподавател в СВУБИТ. Книгата излиза в солидният обем от 352 с., композирана е професионално, като обхваща пет глави, посветени на създаването и развитието на родната библиографска наука у нас. В предговора авторката изтъква, че прави опит за реконструкция на началния печат “от формирането и развитието на българската библиографска наука”, базирайки се върху проучване за българското книгознание, библиотекознание, както и историографията на родната ни библиография, което според нея “в по-широк науковедски контекст” означава, че “трите основополагащи библиотечно-информационни науки в българския си вариант ще имат своята историография, която ще бъде отправна точка към проучването им в по-ново време и метаморфозите, които изживяват в началото на XXI в. – новата информационна среда е предостатъчно наситена с модерни електронни технологии”.

